

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за придобиване на научна степен

„доктор на науките“

Рецензент: проф. д-р Теодора Димитрова Петрова, СА „Д. А. Ценов“

Автор на дисертационния труд: проф. д-р Божидар Виолинов Божинов

Тема на дисертационния труд: „Финансовото управление на информационните технологии във висшите училища – предизвикателства и възможности за прилагане на водещи корпоративни практики“

Настоящата рецензия се изготвя на основание Решение 1/03.04.2019 г. на научно жури във връзка със Заповед 237/27.03.2019 г. на Ректора на Стопанска академия за откриване на процедура по публична защита на дисертационен труд на тема „Финансовото управление на информационните технологии във висшите училища – предизвикателства и възможности за прилагане на водещи корпоративни практики“, разработен от проф. д-р Божидар Божинов, кандидат за придобиване на научната степен „доктор на науките“ по професионално направление 3.8 „Икономика“, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси).

I. Общо представяне на дисертационния труд.

Дисертационният труд „Финансовото управление на информационните технологии във висшите училища – предизвикателства и възможности за прилагане на водещи корпоративни практики ” е посветен на дисертабилна, интердисциплинарна, актуална и достатъчно значима от теоретична и практическа гледна точка тематика. За актуалността на тематиката авторът дава убедителни доказателства на с. 3-5, което ми позволява да потвърдя, че темата е оригинална, актуална и интердисциплинарна. *Предмет на изследване са финансово-организационните аспекти на управлението на информационните технологии в рамките на висшите училища.*

Дисертационният труд е в обем от 369 страници, като допълнително са

представени 582 страници приложения. Приемам общият обем от 951 страници като достатъчен за изясняване на авторската теза.

В съдържателно отношение дисертацията е изградена стройно и логично – пет глави, въведение, заключение и допълнителни приложения, като считам структурата на дисертацията и баланса между частите като правилни и съразмерни.

Първа глава е озаглавена „Управлението на висшите училища – финансово-организационни специфики и предизвикателства“ и с въвеждаща в проблематиката на изследването чрез извършения анализ на глобалните и финансови предизвикателства пред висшето образование в съвременното общество. Особен акцент авторът отделя на академичния мениджмънт в контекста на концепцията за бизнес архитектурата на фирмата, както и на актуалните предизвикателства пред академичния мениджмънт в университетите от Централна и Източна Европа, които са дефинирани на база обработеното и анализирано анкетно проучване.

Втората глава „Стратегическо управление на информационните технологии в университетите“ акцентира върху приложението на информационните технологии във висшите училища, като въвеждаща част към проблематиката на ИТ управлението в университетите, с изясняване на цялостната концептуална рамка на това специфично управление, както и на различието с ИТ управлението на фирмата. Достигнатите изводи и заключения относно актуалните проблеми и предизвикателства пред стратегическото ИТ управление в университетите са потвърдени и от анализи на събраните емпирични данни.

В трета глава „Ключови предизвикателства пред академичния СІО мениджър при управлението на информационните технологии“ се представя авторовия анализ и виждане за място и роля на СІО мениджъра в университетския мениджмънт, както и неговия специфичен профил в университетите от Централна и Източна Европа, като особено място се отделя и на основните организационни и финансови предизвикателства пред дейността на ИТ звеното в съвременните университети.

Четвъртата глава „Финансирането на информационните технологии в университетите – източници, тенденции“ анализира в дълбочина основните

подходи при финансирането на университетите и тяхното влияние върху управлението на ИТ процесите, като на тази основа са дефинирани и ключовите предизвикателства пред академичния СЮ мениджър при финансово управление на информационните технологии. Представените съждения са доказани и с емпирични анализи на проведеното международно проучване по проблематиката.

Петата глава „Възможности за прилагане на добрите практики за финансово управление на информационните технологии в университетите“ фокусира изследването и анализите на автора върху възможността за използване на добрите практики ГП при финансово управление на информационните технологии в университетите, като на тази основа е предложена собствена методика за финансово управление на информационните технологии в българските висши училища. Представената методическа рамка, в частта си адаптирана REJ методология е апробирана чрез оценка на университетски инвестиционен ИТ проект за сървърна виртуализация в Стопанска академия „Димитър А. Ценов“.

Приемам структурата (в т.ч. и съответстващата ѝ логика на изследване) за напълно сполучлива и достатъчно балансирана, а поднесените оценки и изводи – точни и коректно формулирани.

В изследването са използвани 442 литературни източници, от които 67 източници на български език и 375 на чужд език (английски и руски).

В основния текст са включени 34 таблици и 58 фигури, а към дисертацията са налични 5 приложения с общ обем 580 стр.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Представената за рецензиране дисертация е по изключително актуална и слабо изследвана интердисциплинарна тематика. Нейната значимост и актуалност се засилват от процесите в сферата на висшето образование и нуждата от ефективно финансово управление на публичните бюджетни средства в университетите, в това число – и по отношение на информационните технологии.

Обект на изследване на дисертационния труд са висшите училища, като специфичен стопански субект в пазарната икономика, а **предмет** на изследване са финансово-организационните аспекти на управлението на информационните технологии в рамките на висшите училища. И обектът, и предметът, са формулирани правилно на с. 6. Описани са коректно **ограничителните рамки** (с. 12), изключващи от обхвата на дисертацията въпроси, свързани с: оперативното управление на ИТ процесите в университетите, ИТ риск мениджмънта и други технико-технологични и организационни въпроси.

Дефинираната **цел** на изследването е: посредством теоретично и емпирично проучване, да се систематизираг и обобщят ключовите предизвикателства, свързани с управлението и финансирането на съвременните информационни технологии в университетите и да се оцени възможността за прилагане на водещи корпоративни практики по финансово управление на информационните технологии във висшите училища въз основа на предложена авторова методика (с. 6). Правилно са разписани и съответстващите основни изследователски задачи (с. 6-7). Намирам и целта, и основните задачи, за **адекватно формулирани** и предоставящи достатъчно възможности за изводи и препоръки.

Основната **изследователска теза** е, че ефективното управление на информационните технологии в съвременните университети изисква специфичен микс от финансови, управленски, технически и образователни умения, които да позволят на СЮ мениджъра, в условията на ресурсна ограниченост и засилен конкурентен натиск, да постигне стратегическите цели на висшето училище, съчетавайки формата на съвременния бизнес, с иновативни ИТ и образователни подходи, и водещи корпоративни практики за финансово управление на информационните технологии. За доказване на основната изследователска теза авторът дефинира, тества и доказва в дисертацията си 13 изследователски хипотези (с. 7-9).

Основният **изследователски подход**, използван при провеждането на дисертационното изследване, е *системният подход* в трите му съставни части - *като системно мислене, като поглед от всички възможни гледни точки върху изследвания обект, като вярно поставена релация между зависими и независими променливи*. В разработката са използвани още и **методите на**

теоретичен анализ, емпиричен анализ, методът на синтеза, методът на наблюдението, методът на сравнението и т.н. Източникът на анализирани данни е проведено авторско анкетно проучване „Предизвикателства пред управлението на информационните технологии в университетите“ (2016 г.), както и информация от интервюта и неформални разговори с представители на академичния ИТ мениджмънт и личния опит на автора като управляващ процесите в Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ в периода 2007-2015 г.

Представените в дисертацията авторски идеи се характеризират с яснота и аргументираност, с ясно разграничаване на собствения принос и открояване на новостите и достиженията по темата.

Дисертационният труд е написан на **академичен език**, който е изключително ясен за улеснен прочит, като автора с лекота ползва понятия от различни науки. Добросъвестно е изследвана значима по обем и тематика **научна литература**, като въз основа на нейния критичен анализ и синтез, в дисертацията е налице ясно и еднозначно открояване на собственото отношение на автора по разглежданите въпроси.

Дисертацията е в обем 951 страници, като 300 от тях са основният текст на изследването. Считам нейния обем за достатъчен за пълно и задълбочено изследване на проблема и постигане на поставените от автора задачи. Към дисертацията има 580 страници приложения, които представят методологията, данните и избрани разрезни и анализи от проведеното от автора международно изследване „Предизвикателства пред управлението на информационните технологии в университетите“. В подкрепа на изложението са представени 58 фигури и 34 таблици, които са научно издържани и уместни в контекста на изложението.

Дисертацията е написана в прецизен научен стил, като изложението е лесно четимо, а представените идеи и концепции са разбираеми и обосновани с адекватен научен инструментариум. Изложението се характеризира с издържаност на научния апарат, липса на отклонения, повторения и логически противоречия, и съразмерност между отделните части на дисертацията.

Представените и анализирани данни в дисертацията се характеризират със своята коректност и достоверност. Същите са обработени с подходящ

статистически, математически и финансов инструментариум и еднозначно доказват тезите и хипотезите на автора.

По мое лично мнение, авторът е спазил правилата на научната етика, като използваните литературни източници са коректно посочени и цитирани съгласно АРА сила. Авторството и уникалността на дисертационния труд е доказано чрез проверка на текста с Антиплагиат (www.antiplagiat.ru), Plag.bg (www.plag.bg) и iTechnicate (www.iTechnicate.com). Всички публикации по темата са налични в онлайн вариант в рамките на водещи онлайн платформи за споделяне на научни публикации.

Представеният автореферат отразява точно и пълно дисертационния труд.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Рецензираната дисертация представлява задълбочено монографично и интердисциплинарно изследване, която на базата на многоаспектен критичен анализ развива и надгражда световните научни достижения, като на тази база автора представя и защитава изцяло нови научни идеи с безспорно авторство.

По отношение на **научните и научно-приложни приноси**, потвърждавам тяхната значимостта и оригиналност, като считам, че те са лично дело на автора. Сред най-значимите мога да открия:

- Разработената методика за финансово управление на информационните технологии във висшите училища с публично финансиране, която е тествана и апробирана с използването на публично достъпни реални данни.
- Надграждането на концепцията на Open Group (2006) за същността и обхвата на архитектурата на предприятието чрез създаването на нови йерархични елементи - академична архитектура и архитектура на институционалните процеси в университета.
- Надграждането на модела на управленските взаимодействия при управлението на информационните технологии във фирмата (Pearlson & Saunders, 2010) чрез създаването на изцяло нов управленски модел „академична монархия“.

- Изведените проблеми пред финансовото управление на ИТ процесите в университетите на база осъществено международно проучване „Предизвикателства пред управлението на информационните технологии в университетите“ (31 октомври – 30 ноември 2016 г.) сред 552 висши училища в Централна и Източна Европа.

Публикациите по дисертацията (2 монографии, 13 статии и 3 научни доклада) са публично достъпни и в преобладаващата си част са достъпни за свободно изтегляне чрез специализираните научни мрежи (SSRN, ResearchGate), което позволява да се твърди, че са широко известни на научната общност.

По данни на Google Наука (<https://scholar.google.bg/citations?user=DPXOJrEAAAAJ>), част от публикациите по темата на дисертацията са намерили място в изследвания на чужди автори и са цитирани в:

- **Kandjaba, TO.** Investigating financing and affordability of higher education at University of Namibia. University of Namibia (2018)
- **Rocha Garcia, Angelica Maria.** Modelo de gestion de la Innovación en Mipymes soportado en Arquitectura Empresarial. Escuela Colombiana de Ingeniería Julio Garavito (2018)
- **Yarmoschuk, O., Vasylyuk, V.** Diversification of Educational Technologies in Professional Preparation of A Physical Education Teacher. Teoriâ Ta Metodika Fizichnogo Vihovannâ (2018)

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

Към всяко едно изследване винаги могат да се отправят бележки и препоръки, които да подобрят неговите качества. Рецензираната дисертация също има възможност за развитие и надграждане, но в случая приетам, че тя отразява личното виждане по проблема на проф. Божинов.

В този смисъл, считам, че в дисертацията няма съществени пропуски, които да влошат нейните качества и да са предпоставка за негативно гласуване от научното жури.

V. Обобщено заключение и становище.

Общото ми становище е, че авторът е разработил дисертация, която има ясно формулиран проблем, цел и задачи, предполагащи научно изследване. Дисертацията е доказателство, че проф. д-р Божидар Божинов познава научната литература и научните постижения в тази научна област, открил е нерешените или частично решените проблеми, систематизирал и осмислил с критично съществуващите тези и е заел аргументирана позиция, правилно е интерпретирал резултатите от научното изследване, оформил ги е и ги е представил разбираемо и логично.

Дисертационният труд отговаря на високите изисквания за съчетаване на теория, практически изследвания и произтичащи от това изводи. Той е изготвен самостоятелно, **съдържа теоретични обобщения и решения на големи научни или научно-приложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения, представлява значителен и оригинален принос в науката, и не повтаря буквално темата и значителна част от съдържанието на представения дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.**

Това е основание да дам своята подкрепа чрез **положителна оценка** на дисертационния труд на проф. д-р Божидар Виолинов Божинов, въз основа на което **предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят научната степен „Доктор на науките“ по професионално направление 3.8 „Икономика“, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси).**

23.04.2019 г.

Рецензент:

